

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

Analiza privind valoarea adăugată și contribuția a trei sectoare strategice: producția agricolă primară, procesarea alimentară și distribuția și comercializarea produselor agroalimentare

SUMAR EXECUTIV

CONFEDERAȚIA PATRONALĂ
CONCORDIA
DIALOG PENTRU DEZVOLTARE

Septembrie 2025

Cofinanțat de
Uniunea Europeană

ANALIZĂ CU PRIVIRE LA VALOAREA ADĂUGATĂ ȘI CONTRIBUȚIA A TREI SECTOARE STRATEGICE LA ECONOMIA NAȚIONALĂ

Producția agricolă primară, procesarea alimentară și
distribuția și comercializarea agroalimentară

pentru proiectul

„Consolidarea capacității Concordia pentru dialog social”
finanțat prin Programul Educație și Ocupare 2021-2027

Cod SMIS: 302141

Beneficiar: Confederația Patronală Concordia

SUMAR EXECUTIV

Acest document a fost pregătit pentru Confederația Patronală Concordia, în cadrul proiectului „Consolidarea capacității Concordia pentru dialog social”, cod 302141 și reflectă opinia autorilor. Acest material nu reprezintă poziția Comisiei Europene sau a Guvernului României, care nu poartă răspunderea modului în care informația conținută în acest studiu ar putea fi utilizată.

1. Sumar executiv

Prezenta analiză a fost realizată în cadrul proiectului „Consolidarea capacității Concordia pentru dialog social” (cod SMIS: 302141), finanțat prin Programul Educație și Ocupare 2021-2027. Acesta urmărește dezvoltarea capacității instituționale și administrative a Confederației Patronale Concordia de a fundamenta și susține politici publice eficiente, reprezentând mișcarea patronală din România la nivel național și internațional. Activitățile specifice includ realizarea de analize cu privire la tendințele manifestate la nivel național și sectorial în anumite sectoare economice, precum agricultura.

Prezentul studiu reprezintă o analiză comprehensivă a trei sectoare ale economiei naționale (producția agricolă primară, procesarea alimentară și distribuția și comercializarea produselor alimentare) pentru identificarea de soluții privind reducerea deficitului comercial, creșterea valorii adăugate, a productivității și a competitivității. Scopul a fost acela de a furniza suport pentru elaborarea de politici publice bazate pe evidențe și consolidarea dialogului între actorii activi în aceste domenii.

1.1. Aspecte esențiale

1.1.1. Producția primară

- **Fragmentare.** Consolidarea parcelelor fragmentate și asigurarea stabilității juridice a drepturilor de proprietate sunt esențiale pentru îmbunătățirea productivității și eficienței investițiilor în agricultură.
- **Infrastructura de irigații.** Continuarea și extinderea investițiilor în infrastructura de irigații, în special cea de nivel secundar, și implementarea măsurilor de adaptare la schimbările climatice sunt priorități strategice pentru reducerea vulnerabilității culturilor dominante.
- **Gradul de asociere.** Reticența față de structurile asociative afectează capacitatea fermierilor de a asigura volume constante și produse calitative, de a realiza investiții semnificative și de a accesa lanțurile moderne de retail, fapt ce reduce competitivitatea în fața importurilor. Educația timpurie în ceea ce privește beneficiile cooperării, extinderea structurilor asociative bazate pe nevoile reale ale producătorilor, consolidarea cooperativelor prin dezvoltarea unui management profesionist și implementarea modelelor de succes din Polonia, Spania și Italia sunt măsuri care pot contrabalansa acest status-quo.
- **Distribuția dezechilibrată a subvențiilor.** Valorile medii ale subvențiilor pentru fermele românești sunt constant sub media europeană, iar în cazul fermelor mici și mijlocii, România se situează pe ultimele locuri în clasament, sub nivelurile din Bulgaria și Polonia. Această disparitate limitează competitivitatea acestor ferme și accentuează polarizarea întregului sector agricol. Este necesară recalibrarea sistemului de subvenții prin corelarea cu nevoile reale ale exploatațiilor de diferite dimensiuni economice.
- **Schimbare generațională.** Extinderea sprijinului financiar și educațional pentru tinerii fermieri este vitală pentru reînnoirea generațională, asigurarea forței de muncă și adoptarea noilor tehnologii în materie de producție primară.
- **Valoare adăugată.** Culturile cu potențial care astăzi nu sunt suficient dezvoltate (legumele, plantele medicinale, fructele de pădure, pepenii, ciupercile) și produsele din sectorul zootehnic (carnea și lactatele) reprezintă oportunități strategice în ceea ce privește exportul, necesitând elaborarea și implementarea unei strategii industriale dedicate sectorului

producției primare care să implice un plan de investiții multianuale și adoptarea unor măsuri integrate, mai ales în ceea ce privește respectarea standardelor europene de calitate și siguranță.

1.1.2. Procesarea alimentară

- **Modernizare și flexibilitate tehnologică.** Modernizarea echipamentelor și fluxurilor tehnologice sunt esențiale pentru competitivitatea sectorului de procesare. Investițiile în automatizare, digitalizare și trasabilitate vor îmbunătăți eficiența procesării și vor crește valorificarea materiilor prime locale. Flexibilitatea tehnologică și operațională reprezintă un avantaj competitiv într-o piață dinamică și globalizată.
- **Integrarea verticală.** Integrarea verticală între producția primară și procesare este insuficientă în prezent, performanța internă fiind constrânsă de probleme structurale majore, precum subtehnologizare, subutilizare a capacităților existente, acces dificil la finanțare și o lipsă cronică de cooperare de-a lungul lanțului valoric. Fragmentarea împiedică realizarea economiilor de scară, reduce puterea de negociere și limitează integrarea eficientă în lanțurile valorice internaționale, generând pierderi de valoare adăugată și perpetuând deficitul comercial agricol. Dezvoltarea lanțurilor alimentare scurte și implementarea sistemelor integrate între producători, procesatori și retaileri reprezintă soluții esențiale pentru reducerea dependenței de importuri, distribuția echilibrată a profitului de-a lungul lanțului valoric și planificarea strategică a producției.
- **Sustenabilitate și eficiență energetică.** Competitivitatea și rentabilitatea pe termen lung a sectorului depind de respectarea și implementarea adecvată a legislației europene cu privire la siguranța alimentară, economia circulară, ambalaje și etichetări și alinierea la cerințele cu privire la fenomenul schimbărilor climatice. Procesatorii români trebuie să îmbunătățească sistemele energetice și să optimizeze costurile operaționale. Investițiile în tehnologii cu consum redus de energie, soluții regenerabile și adoptarea economiei circulare sunt esențiale pentru competitivitatea la nivel european.
- **Inovația și valorificarea integrală.** Valorificarea integrală a produselor și a subproduselor în industria alimentară reprezintă o oportunitate strategică insuficient exploatată. Exemple precum borhotul din industria berii sau zerul din industria laptelui rămân subutilizate, deși ar putea fi transformate în produse cu valoare adăugată ridicată. Sunt necesare parteneriate strategice între procesatori, fermieri și institute de cercetare, facilitate prin stimulente fiscale.
- **Reprezentare la nivel european.** Competitivitatea produselor românești este afectată de un cadru instituțional slab de susținere și reprezentare internațională. Comunicarea deficitară din partea autorităților și limitarea implicării industriei din procesul de consultare în negocierile comerciale reduce capacitatea de valorificare a oportunităților comerciale de export.

1.1.3. Distribuție și comercializare

- **Infrastructură comercială agroalimentară.** Infrastructura comercială este afectată din cauza fragmentării, lipsei platformelor logistice integrate și absența unor sisteme coerente de colectare, transport și depozitare (mai ales frigorifică). Consolidarea rețelelor locale, înființarea de piețe volante și modernizarea logisticii ar asigura canale de desfacere directe, reducerea pierderilor de valoare adăugată și creșterea veniturilor fermierilor.
- **Strategie de branding național.** Lipsa unei strategii coordonate pentru crearea unei identități unitare a produselor românești reduce succesul pe piețele externe. O campanie națională inspirată de modelul „Poland Tastes Good” ar putea îmbunătăți recunoașterea și atractivitatea produselor românești, contribuind la creșterea exporturilor.

- **Profesionalizarea în marketing.** Produsele românești pierd teren din cauza strategiilor slabe de *branding*, ambalare și etichetare. Investițiile în know-how de marketing și în tehnici moderne de promovare, mai ales online, sunt necesare pentru creșterea vizibilității produselor agroalimentare pe piețele interne și externe.
- **Consolidarea lanțurilor scurte.** Fragmentarea producției și gradul scăzut de asociere mențin dependența fermierilor de intermediari și afectează stabilitatea livrărilor către retail. Organizarea în cooperative și grupuri de producători, inclusiv cu sprijin din partea distribuitorilor și a asociațiilor profesionale, ar permite furnizarea la termen a unor volume constante de produse, o mai bună integrare în lanțul valoric și distribuția echilibrată a valorii adăugate de-a lungul lanțului alimentar.

1.2. Problemele principale

Prezentul studiu analizează starea actuală a sectorului agricol românesc, diagnosticând potențialul, limitările structurale și impactul acestora asupra competitivității și balanței comerciale.

1.2.1. Sectorul producției primare

România dispune de o suprafață agricolă generoasă, reprezentând 57% din teritoriul țării, însă exploatarea agricolă este extrem de fragmentată, cu o preponderență a fermelor mici, de subzistență (sub 1 ha). Analiza sectorială evidențiază evoluții distincte: sectorul cerealier (grâu, porumb) deține o bună poziție competitivă la nivel european, România fiind lider la suprafața cultivată cu porumb și floarea-soarelui, dar cu o productivitate sub media europeană. Legumicultura și pomicultura se confruntă cu scăderea suprafețelor și dependența de import, în ciuda condițiilor pedoclimatice favorabile. Sectorul zootehnic înregistrează un declin semnificativ în efectivele de bovine și porcine (cu o reducere de peste 50% față de perioada pre-aderare). Cauzele principale ale deficitului comercial includ productivitatea redusă în aceste sectoare deficitare, capacitatea limitată de colectare, transport, depozitare și primă procesare la nivelul producătorului, orientarea spre export a produselor primare, dependența de importuri de produse procesate pentru acoperirea consumului intern și vulnerabilitatea la factori climatici și fluctuațiile pieței. Imaginea produselor românești influențează competitivitatea lor, fiind necesare parteneriate public-private pentru îmbunătățirea promovării și un rol mai activ al statului în organizarea dialogului între actorii din domeniu.

Principalele probleme identificate sunt următoarele:

Fragmentarea excesivă a terenurilor. Agricultură românească suferă de fragmentare excesivă a terenurilor, cauzată de moșteniri, retrocedări și lipsa unei politici coerente de comasare. Această problemă constituie una dintre barierele structurale fundamentale, fiind direct legată de preponderența fermelor mici, de subzistență. Parcelele mici și dispersate împiedică organizarea eficientă a exploatărilor, transferul de utilaje și investițiile integrate. Fermele mici sunt slab asociate, reducând puterea de negociere și accesul la piață. Stabilitatea proprietății este afectată de reglementarea contractelor de arendă limitate la un an agricol, descurajând astfel investițiile și împiedicând accesul la finanțări. Schimburile de terenuri sunt tratate ca vânzări-cumpărări, implicând taxe notariale ridicate ce descurajează comasarea. Această situație perpetuează modelul agricol fragmentat și reduce competitivitatea sectorului.

Infrastructură agricolă învechită și dotări tehnice insuficiente. Productivitatea sectorului este afectată de infrastructura agricolă învechită, cu utilaje și echipamente depășite. Această situație limitează capacitatea fermelor de a implementa practici moderne și eficiente, reducând randamentul lucrărilor agricole și capacitatea de adaptare la cerințele pieței. Capacitățile de colectare, transport și depozitare sunt subdimensionate, afectând în special sectoarele cu produse perisabile, anume fructe, legume și produse zootehnice. Posibilitățile de primă procesare sunt

reduse, în special pentru legume-fructe și cartofi, contribuind la dependența de import în aceste sectoare, în ciuda condițiilor pedoclimatice favorabile. În sectorul horticola, doar proiectele de mare anvergură pot fi cu adevărat eficiente, fiind necesare instrumente financiare adaptate și îmbunătățirea expertizei băncilor în procesul de creditare pentru fermieri.

Infrastructura de irigații insuficientă. Extinderea sistemelor de irigații este afectată de incertitudinile privind proprietatea terenurilor, întrucât lipsa evidențelor funciare clare îngreunează planificarea și execuția lucrărilor. Deși solul dispune de o fertilitate ridicată, favorabil nu doar pentru cereale, ci și pentru legumicultură, accesul la apă rămâne insuficient. Problemele includ birocrația excesivă, duratele mari pentru obținerea avizelor de la Apele Române și fluctuația prețurilor de autorizare a surselor de apă între județe. De asemenea, investițiile în irigații sunt împiedicate și de expansiunea proiectelor de energie verde în detrimentul terenurilor agricole.

Condițiile de mediu și schimbările climatice. Agricultură românească se confruntă tot mai des cu fenomene climatice extreme care afectează atât culturile, cât și sistemele de irigații. Secetele prelungite, inundațiile și fluctuațiile bruște de temperatură compromit producțiile și reduc predictibilitatea activităților agricole. Aceste efecte sunt agravate de degradarea continuă a solului prin eroziune, deșertificare și salinizare, procese care diminuează fertilitatea și capacitatea productivă. Mai mult, poluarea apelor cu nitrați din surse agricole agravează presiunea asupra resurselor naturale. În acest sens, sunt necesare investiții în modernizarea tehnologiilor, utilizarea soiurilor mai rezistente la secetă, implementarea irigațiilor prin picurare pentru economisirea apei și ajustarea perioadelor de semănat sau plantat. Presiunea crescândă a schimbărilor climatice accentuează vulnerabilitatea sectorului agricol, în special în contextul infrastructurii deficitare și al capacității reduse de adaptare.

Probleme demografice și pregătire profesională deficitară. România se confruntă cu îmbătrânirea populației agricole (peste 44% dintre fermieri au peste 65 de ani), având cel mai mare număr de ferme administrate de persoane vârstnice (1.144.600 în 2020). Structura demografică rurală este profund dezechilibrată, cu o populație îmbătrânită și migrație accentuată a tinerilor către mediul urban sau emigrare. În plus, doar 2,8% dintre administratorii de ferme au studii superioare agricole, afectând adoptarea bunelor practici, accesarea fondurilor și utilizarea tehnologiilor moderne. Astfel, este necesară planificarea educației cu accent pe managementul exploatațiilor, valorificarea producției și antreprenoriat agricol. Promovarea culturii asocierii încă din timpul liceului și investițiile în învățământul agricol sunt esențiale pentru viitorul sectorului.

Deficit de integrare a lanțurilor valorice. Lipsa unor rețele bazate pe lanțuri alimentare scurte și a sistemelor integrate între producători, procesatori și retaileri afectează capacitatea fermelor de a valorifica eficient producția. Conexiunile slabe între etapele lanțului agroalimentar determină pierderi de valoare adăugată și scad competitivitatea. Elemente disparate ale lanțului valoric nu sunt conectate eficient, accentuând deficitul comercial și dependența de importuri, iar trasabilitatea produselor este deficitară, mai ales în sectorul legume-fructe. În acest sens, sunt necesare investiții în dezvoltarea unităților de producție integrate pentru horticoltură și „zootehnificarea” agriculturii pentru crearea de lanțuri integrate, dar și reducerea dependenței de prețurile internaționale ale materiilor prime. Lipsa integrării pe verticală în lanțurile valorice constituie o barieră structurală importantă, fapt ce contribuie la situația actuală: exportul de materii prime și importul de produse procesate cu valoare adăugată ridicată.

Probleme de competitivitate și balanță comercială negativă. Competitivitatea redusă a agriculturii românești este evidențiată de productivitatea muncii persistent scăzută față de media Uniunii Europene (UE), reflectând un decalaj structural care s-a menținut și chiar adâncit în ultimele decenii. Această situație, cauzată de îmbătrânirea demografică, mecanizarea insuficientă, infrastructura deficitară și accesul limitat la tehnologie, menține România în postura de exportator de produse primare cu valoare adăugată scăzută și importator de produse procesate, perpetuând deficitul agroalimentar. Disparitățile în alocarea subvențiilor europene accentuează aceste probleme

structurale și îngrădesc îmbunătățirea competitivității. Mai precis, fermele mici și mijlocii românești primesc cele mai reduse subvenții din UE pentru categoriile lor economice, fiind de până la 3 ori mai dezavantajate comparativ cu alte state. Totodată, deși fermele mari românești beneficiază de subvenții mai consistente, acestea nu s-au tradus, per total, în îmbunătățiri semnificative ale productivității sau valorii adăugate. Această distribuție dezechilibrată a sprijinului financiar a menținut polarizarea sectorului agricol limitând dezvoltarea unui segment competitiv al fermelor mici și mijlocii.

Cadastru nefinalizat și sistem funciar neclar. Înregistrarea sistematică a proprietăților agricole în sistemul de cadastru avansează lent, rămânând terenuri încă neintabulate sau deținute cu acte incomplete sau contestate. Această situație afectează accesul fermierilor la subvenții, fonduri europene și servicii de irigații, unde este necesară dovada proprietății. Programul Național de Cadastru și Carte Funciară, lansat în 2015, nu reușește să prioritizeze zonele agricole cu potențial. Lipsa clarității juridice privind proprietatea terenurilor reprezintă un impediment major pentru dezvoltarea agriculturii, împiedicând investițiile pe termen lung și planificarea strategică a exploatațiilor.

1.2.2. Sectorul procesării alimentare

Sectorul procesării alimentare din România este fragmentat și polarizat, ceea ce împiedică realizarea economiilor de scară necesare pentru competitivitatea internațională. Această industrie este dominată numeric de microîntreprinderi, însă competitivitatea și exporturile sunt susținute de un nucleu restrâns de întreprinderi mari. Structura pieței este duală: pe de-o parte există segmente competitive și fragmentate (panificație, patiserie, procesare carne), iar pe de altă parte piețe concentrate în jurul unor actori mai mari (ulei, zahăr, amidon). Analiza deficitului comercial evidențiază un dezechilibru structural persistent și în creștere, cele mai mari contribuții negative provenind din preparate pe bază de cereale, băuturi, conserve de legume și fructe și preparate alimentare diverse. Diagnosticul relevă necesitatea unei strategii integrate de modernizare tehnologică, consolidare a capacităților de procesare și integrare verticală a lanțurilor valorice pentru a crește valoarea adăugată, a reduce dezechilibrul comercial și a alinia performanța sectorului la standardele europene. De asemenea, strategia ar trebui să vizeze în special consolidarea segmentelor cu potențial de profitabilitate ridicată (nișele specializate) și îmbunătățirea eficienței în sectoarele de volum, pentru a valorifica structura duală a pieței procesării alimentare.

Principalele probleme identificate sunt următoarele:

Tehnologii învechite, capacități de procesare subdimensionate și subutilizate. Unitățile de procesare alimentară funcționează cu tehnologii depășite, neadaptate la cerințele moderne și standardele europene, în special privind siguranța alimentară și trasabilitatea. Unele unități însă, operează sub capacitatea maximă, indicând o subutilizare a resurselor investite, limitând productivitatea și competitivitatea sectorului. Industria de procesare a cărnii, deși beneficiază de o infrastructură adecvată, utilizează aceste capacități chiar și în proporție de doar 20%. Această situație este atribuită deficitului de materie primă disponibilă pe piața internă din cauza situației epidemiologice, cererii reduse, precum și dificultăților în identificarea piețelor de desfacere și export. În special industria laptelui, procesarea fructelor și legumelor, procesarea cărnii și produsele cu valoare adăugată ridicată au nevoie de investiții în tehnologii avansate, fluxuri tehnologice moderne și capacități crescute de producție pentru a satisface cerințele pieței interne și externe, mai ales în ceea ce privește respectarea standardelor de calitate și siguranță alimentară. În sectorul de fructe și legume acest fenomen este mai pronunțat, fiind cauzat de insuficiența materiei prime, lipsa organizării eficiente și infrastructura necorespunzătoare pentru colectare și distribuție. Aceste deficiențe contribuie direct la productivitatea de trei ori mai mică decât media UE și afectează capacitatea sectorului de a genera valoare adăugată.

Practici de sustenabilitate și adaptabilitate deficitare. Sectorul trebuie să se adapteze la schimbările climatice și necesită investiții în tehnologii inovatoare și eficiente energetic. Continuarea investițiilor în rețehnologizare, respectarea principiilor de economie circulară și gestionarea sustenabilă a resurselor sunt esențiale pentru reducerea costurilor operaționale și îmbunătățirea amprente ecologice. De asemenea, risipa alimentară din sector reprezintă aproximativ 4% din volumul produselor procesate anual, indicând necesitatea investițiilor în tehnologii moderne și într-un management eficient al resurselor.

Logistică precară și lanțuri valorice incomplete. Lipsa sistemelor integrate pentru colectare, sortare, depozitare și ambalare reprezintă o problemă majoră. Legătura slabă între producția agricolă și procesare determină pierderi de valoare adăugată, contribuind la exporturi ridicate de materii prime și importuri de produse procesate, afectând negativ balanța comercială. Fermierii rareori încheie parteneriate cu procesatorii locali anterior realizării producției și pe termen lung, astfel că produsele sunt comercializate individual, în formă brută și în orice condiții la momentul culegerii lor. Această abordare limitează competitivitatea, reduce valoarea adăugată în economia locală și frânează dezvoltarea unui sector agroalimentar integrat și robust.

Probleme de acces la finanțare și investiții. Sectorul se confruntă cu un deficit de finanțare, estimat la aproximativ 482 milioane Euro (în anul 2018), iar principalele cauze includ lipsa garanțiilor adecvate, accesul dificil al IMM-urilor la credite și capitalizarea redusă. Procedurile birocratice și procesele lungi pentru obținerea creditelor sau a fondurilor nerambursabile contribuie la reducerea interesului IMM-urilor pentru investițiile necesare. Sistemele actuale de creditare și garantare nu sunt suficient adaptate specificului și nevoilor sectorului agroalimentar, necesitând ajustări pentru a sprijini dezvoltarea și modernizarea unităților de procesare. Aceste bariere limitează capacitatea de investiție și modernizare.

Probleme de competitivitate și valoare adăugată. Industria alimentară are o productivitate redusă comparativ cu media UE, fapt ce subminează competitivitatea produselor românești pe piețele europene și internaționale, iar orientarea predominantă spre exportul materiilor prime brute și importul produselor alimentare finite contribuie direct la deficitul comercial agroalimentar. Accesul în marile lanțuri de retail este îngreunat de standardizarea insuficientă a produselor locale, volume reduse și impredictibile, ambalaje și etichetări deficitare, nepotriviri între cerere și ofertă, precum și prețul mai mare din cauza costurilor ridicate la energie și a unor procese tehnologice ineficiente. Procesatorii depind de rețele de aprovizionare de proximitate, dezvoltând mici unități de procesare regionale, cu dificultăți în asigurarea materiei prime. Doar acele companii care au făcut investiții masive în rețehnologizarea proceselor de producție, în dezvoltarea produselor pentru a răspunde pretențiilor atât a consumatorilor, cât și a marilor rețele de retail, au reușit să producă valoare adăugată.

Reprezentare deficitară la nivel european și internațional. Competitivitatea produselor românești este afectată și de lipsa reprezentării adecvate a intereselor țării și de promovare la nivel european și internațional. Există o lipsă de dialog și sprijin din partea atașatilor comerciali români pentru promovarea exporturilor, iar comunicarea instituțională este deficitară, punctele de vedere ale industriilor nefiind solicitate în negocierile comerciale, iar noutățile sunt aflate prin intermediul asociațiilor europene din care acestea fac parte. Deși există discuții în Consiliul de Export, din cadrul Agenției Române pentru Investiții și Comerț Exterior, acțiunile decisive lipsesc, reducând capacitatea de valorificare a oportunităților comerciale, în special în ceea ce privește piețe din țări terțe (China, Coreea, Japonia, Canada).

1.2.3. Sectorul distribuției și comercializării produselor alimentare

Sectorul distribuției și comercializării produselor agroalimentare necesită intervenții structurale pentru a reduce fragmentarea, a îmbunătăți infrastructura comercială și a crește gradul de profesionalizare în marketing și promovare. Este esențială dezvoltarea sistemelor integrate pe

întreg lanțul de aprovizionare și a rețelelor pentru colectare, sortare, depozitare și ambalare, precum și stimularea formelor asociative și a lanțurilor scurte de aprovizionare, mai ales la nivel local. Reducerea decalajului dintre cerințele rețelelor moderne de retail și capacitatea producătorilor locali reprezintă o prioritate pentru diminuarea dependenței de importuri și valorificarea potențialului agroalimentar românesc. Mai mult, analiza de piață a evidențiat două tipare: segmentul comerțului cu ridicata (cereale, tutun, băuturi) se caracterizează prin productivitate ridicată, dar marje reduse, în timp ce retailul specializat (pâine, fructe, legume) operează cu productivitate scăzută compensată prin marje mai mari. Astfel, diferențele de productivitate dintre segmentele pieței generează un dezechilibru structural în sectorul comercial, favorizând concentrarea resurselor în comerțul cu ridicata orientat spre import - export (randamente mai bune prin scalare, volume mari, infrastructură existentă, risc mai scăzut) și subdezvoltarea rețelelor specializate (fragmentate, dependente de infrastructură de colectare și depozitare, necesită investiții continue în marketing și promovare) care ar putea valorifica producția locală. Acest dezechilibru structural perpetuează fragmentarea și dependența de importuri. În acest sens, politicile publice trebuie să intervină prin investiții mai ales în infrastructura de colectare și depozitare, sprijin pentru forme asociative și lanțuri scurte, reorientând resurse spre dezvoltarea unor rețele locale care pot reduce dependența de importuri și pot genera valoare adăugată internă.

Principalele probleme identificate sunt următoarele:

Infrastructură comercială insuficientă și integrare scăzută pe piață. Infrastructura comercială pentru produsele agroalimentare este insuficient dezvoltată, mai ales în zonele rurale, limitând conexiunea producătorilor cu consumatorii și accesul produselor locale pe piață. Subdezvoltarea sistemelor integrate pe întreg lanțul de aprovizionare și a rețelelor pentru colectare, sortare, depozitare și ambalare afectează eficiența livrărilor către retail. De asemenea, există un decalaj între cerințele rețelelor moderne de retail și capacitatea producătorilor locali de a livra la standardele necesare. Obstacolele majore includ: standarde insuficiente de calitate și siguranță, deficiențe în ambalare și etichetare, volume insuficiente și lipsa continuității în ofertă, nepotriviri sezoniere și competitivitate redusă la prețuri. Aceste deficiențe limitează accesul produselor locale în rețelele moderne de distribuție și contribuie la fragmentarea lanțurilor valorice.

Lanțuri scurte și piețe locale slab dezvoltate. Cooperarea între actorii lanțului valoric este deficitară, majoritatea fermierilor mici nefiind integrați în lanțuri comerciale funcționale, limitând accesul la consumatori și stabilitatea veniturilor. Gradul de asociere este extrem de redus comparativ cu nevoile, iar formele asociative existente nu sunt eficiente în comercializarea produselor, iar unele sunt nefuncționale. Piețele volante au o prezență redusă în România, iar retailerii manifestă reticență față de implicarea în organizații interprofesionale, preferând activitatea individuală, ceea ce îngreunează colaborarea de-a lungul lanțului valoric și dezvoltarea unor mecanisme organizate de vânzare aproape de sursa de producție. Slaba dezvoltare a lanțurilor scurte de aprovizionare și sprijinul public inadecvat amplifică aceste probleme structurale.

Lipsa profesionalizării în marketing și promovare. Lipsa profesionalizării în elaborarea și implementarea strategiilor structurate de marketing constituie o barieră importantă în valorificarea eficientă a producției locale atât în marile lanțuri comerciale, cât și în ceea ce privește exportul. Situația este agravată de gradul scăzut de integrare la nivel interprofesional. În discuțiile cu actorii din domeniu s-a evidențiat absența unor inițiative precum „săptămâna românească” în marile lanțuri de retail, cauzată de lipsa produselor certificate și a unei strategii coerente de promovare, sugerându-se că astfel de inițiative ar putea fi finanțate din contribuțiile producătorilor, prin crearea unui fond comun pentru activitățile de marketing.

1.3.Recomandări privind îmbunătățirea valorii adăugate

În perioada 2007 – 2024, productivitatea agriculturii românești a rămas constant sub media UE, fapt ce indică un decalaj structural care afectează competitivitatea produselor agroalimentare atât pe piața internă, cât și cea externă (comunitară). Deși prin programe precum Politica Agricolă Comună - Planul Național Strategic (PAC – PNS) și Programul Național de Dezvoltare Rurală (PNDR) s-a intervenit cu măsuri de-a lungul timpului pentru a ameliora aceste probleme, deficitul comercial persistă, indicând necesitatea unor strategii mai concentrate și eficiente.

În 2024, deficitul comercial agroalimentar a fost de 3,3 miliarde euro, contribuind cu 10% la deficitul comercial general al României.

Principalele categorii cu impact negativ în ceea ce privește balanța comercială au fost:

- importul de carne de porc și vită;
- importurile de legume și fructe proaspete și preparate pe bază de legume și fructe;
- importul de lapte și produse lactate;
- importul de preparate pe bază de cereale.

Principalele categorii cu impact pozitiv asupra balanței comerciale au fost:

- exportul de cereale;
- exportul de plante oleaginoase și uleiuri;
- exportul de tutun.

Această secțiune prezintă o serie de recomandări punctuale de politici publice axate pe abordarea problemelor care afectează competitivitatea produselor agroalimentare românești și pe creșterea valorii adăugate de-a lungul lanțului alimentar. Mai mult, secțiunea include recomandări precise cu privire la patru produse care au impact semnificativ în balanța comercială, trei categorii înregistrând deficit comercial continuu în ultimii 10 ani (carnea de porc, cartoful și laptele și produsele din lapte), iar o categorie care are o situație fluctuantă, însă cu potențial de creștere (carnea de pasăre). Recomandările s-au bazat atât pe analize cantitative și calitative, cât și pe analiza lanțului valoric axată pe fluxul de valoare începând de la producție, continuând către procesare, distribuție și finalizându-se cu consumatorul final.

1.3.1. Recomandări privind îmbunătățirea competitivității și a valorii adăugate în sectoarele producției primare, procesării alimentare, distribuției și comercializării produselor agroalimentare

Sector	Recomandări pentru îmbunătățirea competitivității și a valorii adăugate
Producția primară	Asigurarea infrastructurii de bază și consolidarea logisticii la nivel de fermă - Extinderea și modernizarea infrastructurii de bază în zonele rurale prin extinderea rețelelor de apă și canalizare și creșterea accesului la energie electrică, inclusiv din surse regenerabile (energie verde); - Stimularea investițiilor publice și private în extinderea facilităților de colectare, condiționare, sortare, ambalare, transport și depozitare (mai ales frigorifică) cât mai aproape de punctul de producție (la nivel de fermă). Dezvoltarea procesării la nivel de fermă (<i>on-farm processing</i>) - Sprijin fiscal și financiar pentru extinderea și dezvoltarea infrastructurii de procesare primară la nivel local prin abatoare mobile și fixe, puncte de procesare la scară mică. Încurajarea integrării pe verticală prin zootehnificare - Stimularea investițiilor publice și private în zootehnificarea unor ferme vegetale cu scopul de a integra producția vegetală cu cea animală în vederea creării unor sisteme integrate pe verticală și circulare unde resursele se completează, crescând valoarea adăugată a producției diversificate și reziliența economică a sectorului producției primare. Îmbunătățirea statutului lucrătorilor agricoli (zilieri, lucrători familiali neremunerați) - În vederea asigurării forței de muncă este nevoie de consolidarea protecției sociale și a drepturilor lucrătorilor prin impunerea condițiilor de muncă sigure și echitabile, dar și accesului la venituri garantate și decente; - Impunerea condiționalității sociale pentru beneficiarii de subvenții prin aplicarea de sancțiuni pentru cei care nu respectă drepturile lucrătorilor agricoli. Îmbunătățirea accesului la finanțare - Introducerea scrisorii de garanție guvernamentală (în special pentru dezvoltarea procesării la nivel local) și a altor instrumente financiare (credite, garanții) pentru a facilita accesul fermierilor la finanțări semnificative și integrarea lor în lanțul agroalimentar. Reducerea barierelor birocratice și logistice în certificarea GLOBALG.A.P. (Good Agricultural Practices) - Uniformizarea procedurilor și costurilor pentru autorizarea surselor de apă la nivel național, astfel încât certificarea să fie accesibilă producătorilor mici și medii, fără diferențe majore nejustificate între județe; - Simplificarea cadrului administrativ prin corelarea autorizațiilor de apă cu cele pentru irigații pentru a reduce birocrăția și costurile recurente pentru producători.

Strategie națională pentru culturile tradiționale românești

- În paralel cu dezvoltarea piețelor interne și a industriei de procesare la nivel local, este necesară elaborarea unei strategii naționale dedicate culturilor tradiționale românești (ex. pentru floarea-soarelui, România fiind lider european în producție, pentru cartof etc.) care să implice crearea unor lanțuri valorice complete (după modelul bulgar în procesarea uleiului de floarea-soarelui) cu scopul de a transforma avantajul competitiv în producția primară într-o oportunitate de creștere a valorii adăugate la nivel național, european și internațional.

Strategie națională pentru susținerea fermelor mici și de familie

Elaborarea unei strategii naționale pentru fermele mici și de familie care să includă:

- Recunoașterea rolului economic strategic al micilor producători agricoli în politicile agricole și comerciale;
- Facilitarea accesului la finanțarea tehnologiilor adecvate agriculturii de mică scară (unelte, utilaje mici, infrastructură simplă) și oferirea de garanții de stat pentru capital de lucru și investiții;
- Facilitarea accesului la microfinanțare nerambursabilă pentru procesare la scară mică (bucătării artisanale, ateliere de brânzeturi, uscătoare);
- Simplificarea fiscalizării pentru fermele de familie;
- Regândirea și adaptarea modelului corporatist al cooperativelor (scop comercial) la nevoile economice și sociale concrete (acces la piață, negociere mai bună a prețurilor, achiziție comună de materii prime, utilizarea în comun a echipamentelor, promovarea unitară a produselor locale) ale micilor producători pentru creșterea puterii de negociere și a competitivității;
- Recunoașterea oficială și sprijinirea sistemelor de producere și schimb de semințe la nivel local (sistemele semincere țărănești) unde se folosește material genetic divers și adaptat condițiilor agro-climatice specifice fiecărei regiuni în vederea asigurării biodiversității agricole, reducerii vulnerabilității la schimbările climatice și dependenței de inputuri externe standardizate. Obținerea recunoașterii legale va oferi acces la programe de finanțare și integrare în politicile agricole astfel încât fermele să aibă acces și să beneficieze de resurse genetice adaptate și la un preț accesibil pentru a-și consolida competitivitatea pe termen lung.

Îmbunătățirea sistemului de management al riscurilor în agricultură

- Dezvoltarea unui sistem național integrat de management al riscurilor și asigurări agricole, adaptat realităților locale, care să includă posibilitatea reintroducerii fondurilor de risc cu contribuții proporționale între producători și guvern (model 1:3).

Relația cu actorii din sectorul distribuției și comercializării

- Asigurarea aplicării eficiente a Legii nr. 81/2022 (transpune Directiva UE 2019/633) mai ales prin operaționalizarea unor mecanisme de control și sprijin pentru fermierii mici în depunerea plângerilor în vederea combaterii practicilor comerciale neloiale;
- Reglementarea echilibrată a contractelor comerciale cu marii retaileri pentru a elimina practici considerate abuzive, precum impunerea mărcilor proprii, *risturno*-uri excesive, refacturări de servicii nejustificate și obligarea producătorilor de a participa la campanii promoționale în pierdere;

	▪ Revizuirea cerințelor logistice impuse producătorilor, în special în ceea ce privește infrastructura de depozitare frigorifică, pentru a elimina obligațiile nejustificate pentru produsele care nu necesită temperaturi controlate; ▪ Implementarea unor proceduri standardizate și transparente pentru evaluarea calității produselor la recepție, cu personal calificat, pentru a preveni retururile de marfă pe baza neconformităților minore. Îmbunătățirea politicilor agricole și a cadrului instituțional ▪ Dezvoltarea unor politici agricole diferențiate și adaptate celor 5 microregiuni climatice din România, recunoscând diversitatea condițiilor pedoclimatice și necesitatea unor măsuri specifice pentru fiecare zonă; ▪ Stabilirea unor definiții oficiale clare pentru fermele mici, mijlocii și mari în cadrul Planului Național Strategic (PNS), eliminând confuziile actuale în vederea facilitării elaborării unor măsuri de sprijin adecvate dimensiunii exploatațiilor; ▪ Dezvoltarea unui sistem național de colectare, gestionare și acces la date agricole precise, care să echilibreze necesitatea transparenței pentru fundamentarea deciziilor cu protecția adecvată a informațiilor sensibile (precum tratamentele fitosanitare), implementând totodată mecanisme de control și restricții asupra utilizării acestor date de către entități interesate de speculații imobiliare cu terenuri agricole; ▪ Stimularea cercetării și inovației în sectorul agroalimentar; ▪ Crearea unor direcții instituționale dedicate sectoarelor importante în sectorul agricol, dar subreprezentate (ex. horticola) în cadrul Ministerului Agriculturii; ▪ Consolidarea sistemelor de monitorizare și control pentru asigurarea trasabilității produselor agroalimentare și a pesticidelor de către autoritățile competente; ▪ Îmbunătățirea și respectarea dialogului social prin asigurarea reprezentării solide a producătorilor agricoli în organismele decizionale precum Comitetul Economic și Social. Dezvoltarea piețelor interne de desfacere pentru produsele românești ▪ Consolidarea piețelor interne de desfacere pentru produsele agroalimentare românești prin stimularea și facilitarea consumului de produse locale și implementarea unor instrumente mixte de intervenție pe piață, precum stocuri de intervenție (achiziții publice la preț minim garantat pentru stabilizare), depozitarea privată (subvenții pentru stocarea surplusului), sisteme de monitorizare a prețurilor (platforme oficiale cu date transparente despre tranzacții).
Sectorul vegetal	Strategie națională în sectorul horticolturii Implementarea unui program strategic de stabilizare a producției interne în sectorul horticola pentru valorificarea eficientă a investițiilor publice existente și asigurarea acoperirii cererii interne care să includă: ▪ Dezvoltarea pieței interne: ○ stimularea investițiilor în realizarea rețelelor locale/ regionale pentru procesarea, sortarea, condiționarea, ambalarea și conservarea legumelor și fructelor și a lanțurilor scurte de aprovizionare în beneficiul consumatorilor;

- o majorarea sprijinului public pentru investițiile în sere pentru că doar proiectele mari (de peste 5 ha) pot fi competitive, eficiente și rentabile;
 - o crearea unui acord interprofesional și a unui contract-cadru comercial național pentru reglementarea, stabilizarea pieței (reguli clare privind prețuri și termene între fermieri, procesatori și retaileri) și construirea unor *brand*-uri românești în sectorul horticola;
 - o valorificarea resurselor energetice locale prin lansarea soluțiilor alternative (ex. utilizarea aburului rezidual din CET-uri pentru sere) la nivel urban pentru creșterea competitivității și sustenabilității.
- **Dezvoltarea exportului pentru piețe externe:**
- o stimularea investițiilor în extinderea producției culturilor care pot genera valoare adăugată, anume care prezintă potențial în ceea ce privește piața de export, precum flora spontană (plante medicinale, fructe de pădure, cătină, ciuperci) și pepeni;
 - o continuarea și extinderea analizelor cu privire la culturile și produsele care ar putea fi competitive pe piețele externe, precum orzul, porumbul, triticale, grâul sau semințele oleaginoase.

Adaptarea la schimbările climatice

- Includerea horticulturii printre sectoarele strategice prioritare pentru reziliență climatică și siguranță alimentară;
- Dezvoltarea unor programe de sprijin solide și constante axate atât pe reducerea costurilor externe, cât și pe cercetarea, introducerea și gestionarea soiurilor rezistente la stres climatic, practici conservatoare ale solului, rotația culturilor, folosirea inputurilor locale (sistemele semincere țărănești) și adaptarea tehnologiilor de cultură la noile condiții climatice;
- Dezvoltarea unui cadru de asistență tehnică și instruire public-privat axat pe asigurarea unor servicii de consultanță și formare profesională în tehnici agroecologice adaptate schimbărilor climatice și solurilor locale, completate de schimburi de experiență între fermieri pentru transmiterea și actualizarea cunoștințelor practice.

Extinderea sistemelor de irigații

- Continuarea investițiilor în sisteme de irigare (mai ales pentru rețelele secundare), precum și sisteme anti-îngheț, agroprotecție;
- Reducerea gradului de interpretabilitate a legislației secundare și terțiare și a efortului birocratic cu privire la obținerea avizelor pentru irigații emise de Administrația Națională Apele Române;
- Subvenționarea dezvoltării unui sistem național de irigații funcțional în sectorul horticola (livezi, vii, legume), similar cu cel disponibil pentru culturile de câmp;
- Dezvoltarea unor mecanisme rapide și flexibile de sprijin pentru fermele familiale pentru accesarea echipamentelor moderne de irigare.

Reducerea barierelor birocratice și logistice în certificarea GLOBALG.A.P. (Good Agricultural Practices)

- Simplificarea și reducerea costurilor proceselor de certificare, inclusiv prin subvenționarea parțială a acestora pentru producătorii mici și medii, și eficientizarea procedurilor de autorizare pentru utilizarea apei prin implementarea unui sistem integrat care să evite autorizările multiple pentru același scop.

Sectorul
zootehnic

Sănătate animală și siguranță alimentară

- Elaborarea și implementarea unui program strategic național de sănătate animală, cu caracter integrat, coordonat și pe termen lung, care să vizeze eradicarea bolilor majore ce afectează sectorul zootehnic (cu accent pe pesta porcină africană, dar extins și la alte boli cu impact economic și comercial). Având în vedere impactul contextului epidemiologic în sectorul zootehnic, instituțiile și autoritățile publice ar trebui să depășească actuala abordare, fragmentată și reactivă, către un cadru normativ unic, sprijinit de fonduri dedicate, disponibile și multianuale pentru a permite o gestionare proactivă, preventivă și continuă a bolilor animalelor, oferind predictibilitate, stabilitate și eficiență pe termen lung.
- Programul ar trebui să includă:
 - delimitarea și trasarea clară a responsabilităților entităților publice (de la toate nivelurile administrative) și private astfel încât să se evite atât suprapunerea activităților de monitorizare și control, cât și asigurarea unei interpretări comune asupra legislației;
 - componente clare de supraveghere, raportare, prevenție, control și despăgubiri, bazate pe obiective cuantificabile, termene precise și indicatori naționali de performanță.

Armonizarea și eficientizarea controalelor sanitar-veterinare și de siguranță alimentară

Există o nevoie importantă de a armoniza și eficientiza sistemul de monitorizare și control în domeniul siguranței alimentare pentru a evita suprapunerea controalelor și inconsistențele în evaluare din partea autorităților de la multiple agenții (ANPC, ANSVSA, DSP). Aceasta înseamnă:

- consolidarea unui mecanism armonizat la nivel național și un sistem electronic centralizat pentru schimbul de informații între agențiile implicate;
- stabilirea unor protocoale de colaborare interinstituționale și organizarea de sesiuni de formare pentru inspectorii din teritoriu;
- revizuirea cadrului legal pentru clarificarea responsabilităților instituționale între agențiile implicate, eliminarea prevederilor neclare, îmbunătățirea standardizării procedurilor de inspecție și certificare la nivel național;
- revizuirea documentației solicitate operatorilor în sensul simplificării și armonizării, reducând sarcina administrativă și controalele redundante, pentru a asigura transparență, eficiență și o aplicare uniformă a normelor.

Sistem robust de trasabilitate și certificare

- Îmbunătățirea sistemului actual de trasabilitate și certificare cu scopul de crește competitivitatea produselor românești atât pe piața internă, cât și pe cele externe.
- Sistemul de trasabilitate trebuie să:
 - fie funcțional pe întreg lanțul zootehnic și alimentar, de la animale vii și furaje, până la transport, abatoare, unități de procesare și produse finale;
 - includă un mecanism digital, transparent și interoperabil, actualizat în timp real, cu acces rapid la date pentru autorități, producători și parteneri comerciali, care să permită urmărirea fiecărui lot de animale și produse derivate.

	▪ Continuarea și intensificarea procesului de standardizare și digitalizare a bazelor de date în ceea ce privește certificarea sanitar-veterinară, astfel încât acesta să devină un mecanism transparent, interoperabil, aliniat la standardele OIE și ISO și uniform aplicat la nivel național; ▪ Consolidarea capacității laboratoarelor sanitar-veterinare locale, prin dotarea cu echipamente moderne, formarea și specializarea personalului și extinderea domeniilor de acreditare conform ISO/IEC 17025, astfel încât analizele să fie realizate rapid, cu acuratețe ridicată și să fie recunoscute atât la nivel național, cât și pe piețele externe care impun cerințe stricte de biosecuritate și calitate; ▪ În vederea accesării piețelor premium din zone de interes din perspectiva potențialului comercial (ex: China, Japonia, Coreea), recâștigarea încrederii piețelor externe și aprobarea exportului unui număr cât mai mare și variat de produse zootehnice, sistemul de trasabilitate și certificare ar trebui aliniat la cerințele acestora, precum îmbunătățirea biosecurității, testelor de laborator și conformității unităților exportatoare (producție și procesare). Valorificarea superioară a materiilor prime locale O măsură esențială pentru creșterea valorii adăugate a materiilor prime zootehnice locale este utilizarea integrală a resurselor și reducerea pierderilor, după modelul polonez. Aceasta înseamnă: ▪ dezvoltarea unei infrastructuri specializate pentru procesarea avansată a cărnii și laptelui, inclusiv a subproduselor, cu aplicare în nutriția animală, farmaceutică sau bioenergie; ▪ îmbunătățirea calității materiilor prime locale prin investiții în sănătatea sanitar-veterinară, genetică, nutriție și management zootehnic pentru eliminarea procesărilor suplimentare costisitoare (mai ales în cazul laptelui românesc); ▪ integrarea fermierilor și procesatorilor într-un lanț valoric consolidat, care să permită competitivitatea produselor românești pe piețele interne și externe. Investiții strategice în modernizare și tehnologizare Continuarea, accelerarea și coordonarea investițiilor în modernizare și tehnologizare sunt necesare pentru a reduce decalajele tehnologice pe piața comunitară și a crește competitivitatea produselor zootehnice românești. Pentru planificarea investițiilor pe termen mediu și lung se recomandă adoptarea unor măsuri fiscale fixe pentru o perioadă de minimum 5 ani, care să permită planificarea adecvată a ciclurilor investiționale și operaționale. Aceasta înseamnă: ▪ utilizarea coordonată a programelor Investalim și PNS-PAC 2023-2027 pentru continuarea modernizării abatoarelor, unităților de procesare și fermelor zootehnice; ▪ introducerea și adoptarea unor tehnologii flexibile, eficiente energetic și automatizate, capabile să răspundă rapid cerințelor pieței în materie de produse, dar și standardelor de sustenabilitate dorite de consumatori; ▪ corelarea sprijinului financiar cu transferul de know-how și instruirea personalului, pentru adoptarea rapidă a noilor tehnologii.
Procesarea alimentară	Consolidarea lanțului de aprovizionare și integrarea pe verticală Este necesară îmbunătățirea integrării verticale a lanțurilor valorice agroalimentare cu scopul de a crește competitivitatea produselor românești atât pe piața internă, cât și pe cele externe. Un asemenea sistem integrat ar trebui să fie funcțional

pe întreg lanțul alimentar, de la producția primară de materii prime, până la procesare, ambalare, distribuție și comercializare și să includă mecanisme de colaborare între fermieri și procesatori anterior realizării producției, pentru asigurarea aprovizionării constante cu materie primă de calitate. Aceasta înseamnă:

- încurajarea colaborării, prin stimulare financiară (programe publice și private), între actorii activi în producția primară și a celor specializați în procesarea alimentară pentru stabilizarea lanțului de aprovizionare;
- stimularea investițiilor publice și private în dezvoltarea integrării verticale între ferme și unitățile de procesare pentru asigurarea aprovizionării constante cu materie primă de calitate.

Modernizare tehnologică pentru îmbunătățirea eficienței și sustenabilității

- Elaborarea și implementarea unui program strategic național sau a unei strategii industriale dedicate sectorului agroalimentar cu plan de investiții multianuale axat pe extinderea și modernizarea tehnologică și care să vizeze creșterea eficienței operaționale, adaptarea la schimbările climatice și respectarea principiilor economiei circulare pentru a reduce amprenta ecologică și alinierea la standardele europene.
- Programul ar trebui să includă:
 - delimitarea clară a priorităților de investiții în funcție de specificul subsectoarelor (industria laptelui, procesarea fructelor și legumelor, procesarea cărnii) pentru maximizarea impactului fondurilor disponibile și stimularea procesării produselor cu potențial comercial ridicat;
 - stimularea adoptării tehnologiilor eco-eficiente (consum redus de energie și soluții de energie regenerabilă, sisteme de recuperare a căldurii și management inteligent al resurselor) și flexibile (pentru a răspunde condițiilor pieței și preferințelor consumatorilor), cu accent pe automatizare și digitalizare pentru valorificarea integrală a materiilor prime autohtone;
 - stimularea valorificării subproduselor (ex: borhotul din industria berii, zerul din industria laptelui) și transformarea acestora în produse cu valoare adăugată prin parteneriate strategice între procesatori, fermieri și institute de cercetare și dezvoltarea infrastructurii pentru procesarea specializată a subproduselor.

Armonizarea și eficientizarea controalelor sanitar-veterinare și de siguranță alimentară

În industria procesării alimentare există nevoia de a armoniza și eficientiza sistemul de monitorizare și control privind siguranța alimentară, pentru a evita suprapunerile de inspecții și evaluările contradictorii realizate de diferite autorități (ANPC, ANSVSA, DSP). Acest demers presupune:

- crearea unui mecanism unitar la nivel național și a unui sistem electronic centralizat pentru schimbul rapid de date între agențiile responsabile;
- elaborarea de protocoale clare de colaborare interinstituțională și desfășurarea de programe comune de instruire pentru inspectorii care verifică unitățile de procesare;
- revizuirea cadrului normativ pentru delimitarea explicită a atribuțiilor instituționale, eliminarea zonelor de suprapunere, precum și standardizarea procedurilor de inspecție și certificare aplicate procesatorilor;
- simplificarea și armonizarea documentației solicitate operatorilor din sector, cu reducerea sarcinii administrative și a controalelor redundante, astfel încât reglementările să fie aplicate transparent, eficient și uniform la nivel național.

	Îmbunătățirea politicilor agricole și a cadrului instituțional ▪ Revizuirea și actualizarea periodică a normelor tehnice și cerințelor nutritive în industria alimentară prin: ○ evaluări bazate pe studii științifice actuale; ○ evaluarea critică a reglementărilor existente (precum iodarea obligatorie a sării în panificație); ○ actualizarea și adaptarea ghidurilor nutritive conform dovezilor științifice recente și în funcție de tendințele de consum. ▪ Îmbunătățirea necesității de a respecta dialogul social prin asigurarea reprezentării solide a procesatorilor în organismele decizionale precum Comitetul Economic și Social. Promovarea exporturilor și susținerea accesului pe piețele externe ▪ Consolidarea reprezentării și promovării produselor românești la nivel internațional prin îmbunătățirea rolului atașatilor comerciali în promovarea produselor agroalimentare românești pe piețele externe pentru maximizarea oportunităților de export; ▪ Îmbunătățirea mecanismului și mijloacelor formale de consultare a industriei agroalimentare în negocierile comerciale de la nivel european și internațional; ▪ Dezvoltarea unui program de asistență tehnică dedicat Programul pentru Promovarea Produselor Agricole (AGRIP), care să includă îndrumare pentru potențialii beneficiari, consultanță în elaborarea propunerilor competitive și acces la expertiză pentru coordonarea proiectelor multinaționale, cu accent pe sectoarele cu potențial ridicat pentru piețele internaționale (produse ecologice, produse cu indicații geografice protejate și produse inovative), dar și stimularea participării în consorții multinaționale și prioritizarea sectoarelor strategice, prin crearea unui mecanism de identificare proactivă a potențialilor parteneri europeni și concentrarea eforturilor către piețele țintă (Asia, Orientul Mijlociu și piețele occidentale premium).
Distribuție și comercializare	Dezvoltarea infrastructurii comerciale și logistice pentru produse agroalimentare Este necesară consolidarea sistemelor de colectare, sortare, depozitare și distribuție pentru a crea conexiuni eficiente între producători și consumatori, reducând dependența de importuri și valorificând potențialul agroalimentar românesc. Aceasta înseamnă: ▪ dezvoltarea capacităților de colectare, sortare, depozitare frigorifică și condiționare la nivel regional pentru asigurarea continuității în aprovizionarea piețelor; ▪ crearea centrelor regionale de colectare cu infrastructură modernă care să permită consolidarea loturilor de produse și respectarea standardelor de calitate solicitate de retaileri; ▪ stimularea investițiilor publice și private în infrastructura de distribuție pentru produse locale și a mecanismelor de vânzare aproape de sursa de producție, inclusiv prin dezvoltarea canalelor online și serviciilor de livrare la domiciliu; ▪ modernizarea logisticii de transport și depozitare pentru reducerea pierderilor post-recoltă și menținerea calității produselor agroalimentare pe întreg lanțul de distribuție.

Consolidarea lanțurilor scurte și a rețelelor locale de comercializare

Având în vedere gradul scăzut de asociere dintre producători, cooperarea deficitară de-a lungul lanțului valoric și accesul dificil la canale de distribuție moderne, sunt esențiale măsuri pentru dezvoltarea unor mecanisme organizate de vânzare aproape de sursa de producție și stimularea formelor asociative. Acestea ar trebui să includă:

- dezvoltarea lanțurilor scurte de aprovizionare și a mecanismelor de vânzare directă, cu accent pe înființarea piețelor volante și altor forme de comercializare directă;
- stimularea formelor asociative și organizarea producătorilor în cooperative și grupuri de producători, inclusiv cu sprijin din partea distribuitorilor;
- prioritizarea prezenței micilor producători în piețele administrate public, cu facilități specifice pentru comercializarea produselor locale;
- dezvoltarea piețelor specializate, precum cele axate pe produse ecologice, pe circuit scurt și agro-turism, pentru diversificarea canalelor de comercializare.

Integrarea producătorilor locali în retailul modern

Pentru a reduce decalajul între cerințele rețelelor moderne de retail și capacitatea producătorilor locali de a livra la standardele necesare, este nevoie de un set de măsuri și implicarea activă a asociațiilor profesionale care să faciliteze accesul producătorilor în marile rețele de distribuție și să asigure standardizarea proceselor de livrare. Aceasta înseamnă:

- sprijinirea micilor producători în respectarea cerințelor de calitate, ambalare și etichetare pentru accesul pe piețele moderne;
- dezvoltarea unor branduri locale și a unor scheme de certificare a calității, precum un standard național (RO GAP) și a unui sistem de certificare automată pentru zonele cu potențial ecologic (precum pășunile și Delta Dunării), cu sprijinul asociațiilor profesionale;
- valorificarea schemei de certificare voluntară „De Origine România – DOR” prin accelerarea implementării în sensul publicării normelor de aplicare;
- dezvoltarea unui sistem de informare privind cerințele specifice ale fiecărei rețele de retail și asigurarea consilierii producătorilor pentru adaptarea ofertei.

Dezvoltarea unei platforme de infrastructură și intermediere pentru piața agroalimentară

Reconfigurarea fostei Societăți Naționale „Casa UNIREA” dintr-un model de actor comercial integrat vertical într-un hub de infrastructură și intermediere, cu rol de facilitator al pieței agroalimentare și promotor al producătorilor locali. Folosind modele de bună practică din Franța (*Marché d'Intérêt National de Rungis [Rungis]* – administrată sub formă de piață de interes național), Spania (*Mercados Centrales de Abastecimiento [Mercasa]* – rețea publică de piațe angro) și Portugalia (*Mercados Abastecedores de Portugal [SIMAB]* – administrată de un operator național de piațe angro), Casa UNIREA poate deveni o platformă de infrastructură publică sau mixtă de intermediere Business to Business (B2B), axată exclusiv pe conectarea fermierilor cu comercianții, retailerii și exportatorii. Aceasta ar presupune:

- implementarea principiilor de guvernanță corporativă cu KPI măsurabili (ex: volum colectat, termene de plată), management profesionist, plan multianual de investiții, audituri financiare și de performanță (model Rungis, Mercasa);
- implementarea unui sistem informatic integrat pentru trasabilitate, managementul stocurilor și transparența prețurilor, completat de o platformă de comerț electronic angro pe modelul unei piețe virtuale B2B precum RungisMarket.com (Franța) sau Mercachefe.pt (Portugalia);
- dezvoltarea centrelor regionale de colectare, sortare și depozitare, interconectate cu procesatori și rețele moderne de distribuție (model Mercasa, SIMAB);
- adoptarea unui rol de hub de promovare a produselor naționale prin dezvoltarea unui brand colectiv („Origine România”), inspirat de inițiative similare precum „Portugal Sou Eu” (SIMAB) și spațiile dedicate producătorilor locali în Rungis („Carreau des producteurs”);
- organizarea de campanii tematice și târguri profesionale care să pună în valoare produsele certificate (DOP/IGP, ecologic, „Produs Montan”), după modelul Mercasa, care derulează campanii pentru promovarea produselor locale și a consumului de fructe și legume și publică rapoarte publice despre activitatea sa și tendințele de pe piață.

Profesionalizarea în marketing și promovarea produselor agroalimentare românești

Este necesară dezvoltarea unei abordări coerente de promovare a produselor românești atât pe piața internă, cât și pentru export pentru valorificarea eficientă a producției locale.

Aceasta ar presupune:

- revitalizarea Consiliului pentru Export ca structură complementară dedicată promovării produselor românești;
- dezvoltarea unor campanii naționale de promovare a consumului local și de sezon, cu implicarea tuturor actorilor din lanțul de distribuție;
- crearea unui fond comun pentru activitățile de marketing din contribuțiile producătorilor, destinat finanțării unor inițiative precum „săptămâna românească” în marile lanțuri de retail;
- profesionalizarea în tehnici de marketing, ambalare și etichetare prin investiții în know-how și în metode moderne de promovare, inclusiv prin canale digitale.

1.3.2. Recomandări privind îmbunătățirea competitivității și a valorii adăugate a unor produse cu potențial de creștere

Produs	Recomandări pentru îmbunătățirea competitivității și a valorii adăugate
Carne de porc	Integrarea pe verticală - Dezvoltarea unei cooperative de referință, care să asigure integrarea pe verticală a fermierilor, reunind producția agricolă cu abatoare moderne, servicii de procesare, marketing și acces la piețe interne și externe, pentru a reduce costurile de tranzacție și volatilitatea pieței, după modelul spaniol și danez; - Stimulente fiscale și financiare pentru formarea de cooperative capabile să integreze producția primară, procesarea și distribuția. Implementarea unui sistem național de biosecuritate - Crearea unui registru național al statutului sanitar cu ținte clare de eradicare a SRRP, monitorizare serologică anuală și programe de eliminare a bolii pe micro-arii; - Implementarea unui instrument standardizat, contracte-tip pentru porci cu clauze sanitare/logistice stricte, inspirat de modelul SPF-Danmark; - Schema de plată „bonus în preț” (top-up) legată de: fermă SRRP-negativ, reducerea antibioticelor, cozi intacte; integrată în contractele cu abatoarele. Sistem transparent de stabilire a prețurilor - Publicarea consecventă a unui preț de referință cu acces public la metodologia de calcul și clasificarea automată a carcaselor pentru a spori încrederea în relația fermier-abator, calibrând schemele de sprijin pe indicatori sanitari și de bunăstare. Genetica și creșterea eficienței productive - Dezvoltarea unui program național „nucleu genetic coerent”, implementarea obiectivelor de reproducție orientate spre eficiența furajeră și crearea unei rețele unificate de consiliere tehnică pentru fermieri, în vederea reducerii costurilor de producție cu 5-10%; - Introducerea unui instrument public de sprijin financiar, precum un „voucher de ameliorare” (per scroafă), conceput pentru a stimula fermierii să utilizeze genetică performantă și servicii specializate de reproducție (ex: achiziția de material seminal sau monta autorizată din linii genetice ameliorate). Dezvoltarea infrastructurii logistice flexibile - Construirea coridoarelor logistice și a contractelor transfrontaliere standardizate care să permită redirectionarea fluxurilor comerciale (ex: acorduri interguvernamentale cu state vecine pentru export de porci vii) când sacrificarea internă este sub presiune, oferind elasticitate structurală sectorului; - Sistem digital național de trasabilitate (ear-tag/RFID și blockchain light) cu acces pentru autorități și parteneri externi.

	- Dezvoltarea unor hub-uri logistice regionale (colectare/abatorizare); - Credite cu garanții de stat pentru procesarea zootehnică destinate abatoarelor și fabricilor de procesare moderne.
Cartof de consum	Program național dedicat pentru stabilizarea sectorului - Introducerea unui program național pentru cartoful de consum (similar celor pentru tomate sau usturoi), orientat spre stimularea producției interne și reducerea deficitului comercial structural, consolidând simultan schemele de sprijin cuplat pentru fermele comerciale și fermierii care adoptă tehnologii moderne. Crearea centrelor regionale integrate - Dezvoltarea centrelor regionale de colectare-sortare-condiționare-procesare-ambalare/marketing, după modelul Austriei sau Belgiei, pentru valorificarea superioară a producției la nivel local și național, reducând dependența de intermediari. Certificare, branding și promovare regională - Promovarea certificării produselor tradiționale și cu indicație geografică protejată (IGP/DOP) pentru cartofii din regiunile Covasna, Harghita și Bucovina, cu dezvoltarea unei imagini de brand pentru cartoful românesc bazată pe tradiție, calitate și origine certificată. Consolidarea capacității asociative și a contractării transparente - Încurajarea formării cooperativelor și grupurilor de producători capabile să negocieze colectiv și implementarea unui cadru standardizat de contractare între fermieri, procesatori și retaileri pentru asigurarea stabilității și predictibilității veniturilor. Dezvoltarea lanțurilor scurte de aprovizionare - Stimularea piețelor locale certificate și a formelor alternative de comercializare directă, care să reducă numărul de intermediari, să sporească veniturile fermierilor și să ofere consumatorilor acces la produse locale de calitate la prețuri accesibile. Cercetare aplicată și transfer tehnologic - Stimularea cercetării pentru dezvoltarea soiurilor rezistente la stres hidric și boli, cu randamente adaptate condițiilor locale și crearea programelor de instruire pentru fermieri în colaborare cu universitățile agricole pentru managementul culturii și control integrat al dăunătorilor.
Lapte și produse din lapte	Recalibrarea programelor de finanțare pentru competitivitate - Regândirea punctajului din schemele programelor europene și naționale printr-o abordare diferențiată pentru producția primară și procesare, cu prioritizarea domeniilor critice (ex. lapte și produse din lapte) și cu accent pe îmbunătățirea eficienței și creșterea productivității. - Implementarea unor stimulente fiscale specifice prin deduceri pentru investițiile în modernizarea capacităților de procesare, cu accent pe fermele cu potențial de dezvoltare competitivă.

	Prioritizarea integrării pe verticală în lanțul valoric - Susținerea inițiativelor care vizează integrarea pe verticală în sectorul laptelui, de la producția de furaje până la procesare și comercializare, pentru a maximiza valoarea adăugată la nivel local, cu implementarea unor stimulente fiscale direcționate. Dezvoltarea infrastructurii de colectare și procesare în zona montană - Dezvoltarea unor mecanisme de finanțare pentru consolidarea infrastructurii de colectare și procesare a laptelui în zona montană, valorificând potențialul pentru produse tradiționale și certificate (montane, ecologice), completate de instrumente financiare adaptate specificului sectorului laptelui, precum fonduri de garantare specializate sau scheme de microcreditare pentru micii producători. Program de formare și asistență tehnică - Dezvoltarea programelor de instruire personalizate pentru firmele mai mari, cu scopul de a crește competențele în domeniul producției și tehnologiei lactatelor, iar pentru IMM-uri și companiile mai mici, dezvoltarea instruirilor în colaborare cu instituțiile educaționale relevante printr-o abordare multi-stakeholder, completate de investiții în servicii de consultanță și asistență tehnică pentru fermierii mici și mijlocii. Valorificarea integrală și inovativă a produselor - Acordarea unei atenții sporite produselor cu un grad ridicat de import, precum zerul praf și laptele praf pentru copii, valorificarea potențialului zerului prin dezvoltarea producției de ricotta și urdă sau utilizarea acestuia ca substrat pentru fabricarea de medicamente și suplimente pentru sportivi. Certificare și promovare a produselor cu valoare adăugată ridicată - Susținerea dezvoltării și promovării produselor cu indicații geografice protejate și denumiri de origine protejată, precum și a celor certificate ca produse tradiționale sau montane, care pot valorifica patrimoniul gastronomic românesc.
Carne de pasăre	Recalibrarea programelor de finanțare pentru competitivitate - Regândirea punctajului din schemele programelor europene și naționale printr-o abordare diferențiată pentru producția primară și procesare, cu prioritizarea domeniilor critice (ex. carnea de pasăre) și cu accent pe îmbunătățirea eficienței și creșterea productivității. - Implementarea unor stimulente fiscale specifice prin deduceri pentru investițiile în modernizarea capacităților de procesare, cu accent pe fermele cu potențial de dezvoltare competitivă. Prioritizarea integrării pe verticală în lanțul valoric - Susținerea inițiativelor care vizează integrarea pe verticală în sectorul cărnii de pasăre, de la producția de furaje până la procesare și comercializare, pentru a maximiza valoarea adăugată la nivel local, cu continuarea stimulării asocierii între producători, procesatori și distribuitori pentru crearea unor lanțuri valorice integrate, eficiente și competitive.

Dezvoltarea sustenabilă a lanțului de aprovizionare

- Dezvoltarea ajutorului de stat pentru cereale și zootehnie prin sprijin pentru fermieri pentru asigurarea materiilor prime furajere la prețuri rezonabile și implementarea unei politici coerente privind exportul de cereale, vizând echilibrarea între cerințele pieței interne și oportunitățile de export, reducând astfel vulnerabilitățile de aprovizionare.

Program de formare profesională

- Reforma educației profesionale pentru reactivarea școlilor de meserii pentru asigurarea unei forțe de muncă calificate, cu dezvoltarea programelor de instruire personalizate pentru firmele mari și, pentru IMM-uri, dezvoltarea instruirilor în colaborare cu instituțiile educaționale relevante, completate de servicii de consultanță pentru adoptarea tehnologiilor moderne.

Strategii de marketing și dezvoltare diferențiate

- Sprijin pentru companiile existente să își definească mai clar identitatea de brand și să adopte tehnologii moderne, în timp ce start-up-urile pot viza nișe de piață și produse premium, completat de o politică unitară de promovare a produselor românești sprijinită de instituțiile statului și organizațiile patronale, urmând exemplul unor țări cu tradiție precum Franța, Spania sau Regatul Unit.

Acces la piețe și conformitate cu standardele

- Implementarea unor programe de asistență pentru accesarea piețelor externe și promovarea produselor românești din carne de pasăre pe piețe cu potențial precum China, Coreea, Japonia și Africa, alături de controale mai informate din partea instituțiilor statului pentru asigurarea conformității produselor din piața internă și a relațiilor comerciale corecte între parteneri, într-un cadru legislativ care echilibrează cerințele de mediu cu viabilitatea economică.